

Governance och genus

En pilotstudie om att analysera ett nutida statsvetenskapligt begrepp från ett
genusperspektiv

Carolina Ågren

Abstract

Following essay discusses the possibilities of using a gender perspective when studying local governance within a Swedish context. Governance is an international concept used to describe a more loose, informal and network based way of doing politics. The main purpose for conducting this essay is that traditional theoretical frameworks used in the study of local politics are not enough to fully conceptualize the complexity of our changing political environment.

After a broad summing up of what had been done in the recent decades within Swedish political science on the topic of local politics and gender I came to the conclusion that so far nothing had been written on governance. The next step was therefore to conduct a pilot study to cover the subject matter of governance and gender. The study was based upon interviews with five female politicians in Malmoe city.

Results showed that governance, in terms of informal networks did exist, and had influence over the local politics. Some of the networks were male dominated. From a gender perspective, the shift from government to governance raises new questions concerning democracy and inclusion. The pilot study shows the complexity of the concept and the difficulties of performing such research, but it also gives some insights that will help further studies.

Key words: *gender, governance, local politics, Malmoe, network.*

Nyckelord: *genus governance, lokal politik, Malmö, nätverk.*

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problembeskrivning och frågeställningar.....	2
1.2 Varför ett genusperspektiv?.....	2
1.3 Avgränsning och disposition.....	4
1.4 Teori	4
1.4.1 Governance.....	4
1.4.2 Genusteori.....	6
1.5 Metodologisk diskussion	7
1.5.1 Val av metod.....	7
1.5.2 Val av empiriskt fall.....	10
1.5.3 Inför analysen – tillämpning av governance och genus	11
2. Det lokala och genus i svensk statsvetenskaplig forskning	
2.2 Den tidiga forskningen.....	12
2.3 Statsvetenskapliga alster om det lokala och genus.....	13
3. Med egna ord- om governance och genus	
3.1 Kvinnors roll i politiken- Malmö stad.....	16
3.2 Inflytande är makt.....	17
3.3 Nätverk och governance.....	19
4. Avslutande slutsatser	21
5. Referenser	23

1 Inledning

Den lokala politikens innehåll och form förändras ständigt. Idag talar forskare om att den lokala politiken utvecklats från att vara hierarkisk och parlamentarisk till att bli mer dynamisk och nätverksbaserad. I statvetenskapliga sammanhang talar man om en förändring från government till governance (John, 2001:9) Ytterligare en aspekt av governance på lokal nivå är att politiker och tjänstemän på grund av ekonomisk tillbakagång, europeisk integration, ökad konkurrens mellan regioner och städer, decentralisering samt förändringar inom socialdemokratisk partiideologi tagit sig an mer tillväxtorienterade prioriteringar. (Clarke, 2006a:41)

Studiet av governance har till stor del utförts i USA, även om förändring numera är påtaglig i andra delar av västvärlden. I Europa är Storbritannien ett av de länder där utvecklingen mot governance gått allra längst. Adam Tickell och Jamie Peck (1996:596–616) argumenterar i sin artikel *"The return of the Manchester Men: Men's Words and Men's Deeds in the Remaking of the local state"* att det ökade inflytandet av företagsledda, mansdominerade och informella nätverk haft nedslående konsekvenser för kvinnor aktiva inom den lokala politiken. Författarna menar att kvinnor, liksom andra marginaliserade grupper, inte inkluderas i de former som governance innebär.

Författarnas slutsats kan te sig något motsägelsefull då kvinnor genom historien och framförallt idag, haft mer inflytande inom den lokala politiken än på andra nivåer inom staten. Det här fenomenet visar sig i flera länder oberoende av politiskt system. Anledningen tros vara att lokalpolitiken inte åtnjuter samma status som andra statliga organ. Därtill har lokalpolitiken i socialdemokratiska samhällen fokuserat på välfärdsfrågor, frågor som tycks vara förbehållna kvinnor. Även fast antalet kvinnliga lokalpolitiker har ökat avspeglas inte utvecklingen i förhållande till antalet kvinnor på höga positioner inom verksamheten. (Tickell & Peck, 1996:603)

Min undran efter att ha läst Tickell och Pecks artikel är huruvida governance påverkar den lokala politiken på samma sätt i andra Västeuropeiska städer? Är den exkludering av kvinnor som ju var fallet i Manchester även synlig i låt säga en svensk kontext? Särskilt intressant är det att undersöka Sverige i ljuset av den socialdemokratiska traditionen, samt att Sverige sägs vara ett av världens mest jämställda länder. Kan man överhuvudtaget tala om governance i Sverige?

1.1 Problembeskrivning och frågeställningar

Inom ramen för alternativkursen ”*Challenge and Change: Rethinking the Urban and the Regional*” belyste en stor del av kurslitteraturen¹ det aktuella och omtalade begreppet governance. Vad kurslitteraturen däremot inte gjorde, i varje fall inte i någon större utsträckning, var att problematisera governance från ett genusperspektiv. Vid närmare eftertanke kom jag till slutsatsen att det bara var Tickell och Pecks artikel som tagit sig an uppgiften. Det var häpnadsväckande nog tio år sedan.

Att ”tänka om” kring det lokala i ljuset av governance måste rimligtvis innebära att statsvetare också ”tänker om” sina teoretiska utgångspunkter. Ett sätt att göra detta på är att använda ett genusperspektiv.

Efter att ha läst Tickell och Pecks artikel väcktes ett intresse hos mig att gräva vidare i det övergripande problemområdet ”governance och genus i en svensk kontext”. Med ett avstamp i kurslitteraturen utformade jag mer konkreta frågeställningar som fått ledsaga studiens upplägg:

- *Vad har hittills forskats om det lokala och genus i svensk statsvetenskap?*
- *Hur kan begreppet governance operationaliserats?*
- *Hur skulle man kunna forska om governance från ett genusperspektiv?*

1.2 Varför ett genusperspektiv?

Trots den begränsade forskningen på området ”governance och genus” efterfrågade somliga av kurslitteraturens författare ett genusperspektiv i studiet av det lokala och urban. En av dessa forskare var Susan Clarke. I sin essä ”*Women redefining local politics*” (som låg utanför kurslitteraturen) menar Clarke, Staeheli och Brunell att: ”*The feminization of the city through a confluence of economic, demographic and political trends argues for a gendered perspective on urban politics*” (Clarke et al, 1995b:205).

¹ Alternativkurs vid c-nivån i statsvetenskap vid Lunds universitet våren 2007. Huvudsakliga författare vars verk presenterades var: Harald Baldersheim & Hellmut Wollman(2006), Neil Brenner (2004), Patrik Hall *et al* (2005), Peter John (2001).

Ett genusperspektiv är enligt författarna nödvändigt för att vi tillfullo ska kunna förstå de trender som omformar det lokala och hur genusrelationer bidrar till att segmentera lokalekonomiska och politiska förändringar. Att forskare inte i större utsträckning tar tillvara på genusperspektivet innebär också att befintliga teoriers teoretiska och empiriska värde begränsas. Clarke och medförfattare går bland annat till angrepp mot politiska teorier som vanligtvis används i studiet av den lokala politiken, och som utgår från företrädande ekonomiska värden som exempelvis "regimteori" och "ekonomisk tillväxtmotor". (Clarke et al, 1995b:205-206). Dessa två teorier hade med fördel varit användbara vid en studie om governance. Kritiken baseras emellertid på att det ekonomiska perspektivet inte adresserar den lokala politikens sociala komplexitet.

Eftersom jag håller med författarna om att befintliga teorier också måste utvecklas i takt med att den lokala miljön förändras kommer den här studien ha ett genus/feministisk ansats. Feminism är i sig ett svårt ord att definiera. För att inte fördjupa mig i en diskussion om den feministiska forskningen har jag valt ut Barbara Arnelis (1999: 3) definition av feminism som inte bara sätter fingret på grundtanken bakom feminismen, utan också varför det är nödvändigt att studiet av politik bör genomsyras av ett sådant perspektiv:

"The recognition that, virtually across time and place, men and women are unequal in power they have, either in society or their own life, and the corollary belief that men and women should be equal; the belief that knowledge has been written about, by and for men and the corollary belief that all schools of knowledge must be re-examined and understood to reveal the extent to which they ignore or distort gender"

Jag vill inledningsvis ta tillfället i akt och argumentera för att "tänka om", även innebär att inte stirra sig blind på kvantitativa data. Sverige sägs vara ett av världens mest jämställda länder och där en jämn könsfördelning inom samhällslivet är ett mål som enligt officiella politiska dokument skall uppnås. Det finns både kvantitativ jämställdhet och kvalitativ jämställdhet. *Kvantitativ jämställdhet* innebär en jämn fördelning mellan kvinnor och män inom alla områden i samhället vilket också gäller maktpositioner. Proportionerna 40 procent kvinnor och 60 procent män (eller omvänt) har länge betraktats som jämn könsfördelning. Idag strävar regeringen efter 50 procent kvinnor och 50 procent män. Den *kvalitativa jämställdheten* innebär att både kvinnors och mäns kunskaper, erfarenheter och värderingar tas tillvara och påverkar utvecklingen inom alla områden i samhället. (SCB, På tal om kvinnor och män 2006:5). Ett av jämställdhetspolitikens delmål är en *"jämn fördelning av makt och inflytande i samhället och att kvinnor och män skall ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattande"*. Delmålet anknyter till det övergripande målets första led det vill säga att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället. (Ibid, 2006:13)

Ett av de vanligaste tillvägagångssätten för att studera den lokalpolitiska nivån i termer av genus är att mäta i vilken utsträckning kvinnor är politiskt aktiva i det offentliga politiska livet. Inom sådana studier undersöks i vilken omfattning kvinnor och män är representerade inom exempelvis kommunfullmäktige och nämnder. (Johansson, 2001: 70-71)

Man kan dock fråga sig vad andelen personer av en viss kategori egentligen har för betydelse. En jämn fördelning av kvinnor och män säger inget om relationer som utvecklas dem emellan kommer att bygga på dominans eller ömsesidighet. Om det nu är så att governance i termer av

exempelvis informella nätverk får mer inflytande, spelar då en jämn könsfördelning mellan män och kvinnor någon roll? Även om det finns lika många manliga som kvinnliga politiker på den lokala arenan, hur är den verkliga makten fördelad? En aspekt av detta är att exempelvis undersöka huruvida kvinnor och män har samma villkor vad gäller inflytande.

1.3 Avgränsning och disposition

Den här studien kommer att begränsas till governance på den lokalpolitiska nivån i en svensk stad, Malmö. Den lokala nivån är intressant att studera i ljuset av att vara en politisk institution, ursprungligen formad av män för en manlig elit. Av den anledningen har jag gjort ytterligare en avgränsning då jag valt att fokusera på kvinnliga kommunpolitiker och deras politikuppfattning. Att även innefatta män i studien hade varit av stort intresse, men med tanke på studien karaktär och den tid jag hade att disponera låter sig detta inte göras.

Studien är upplagd enligt två delar. Den första delen består av en forskningsöversikt om vad som hittills har gjorts på den lokala och genus inom svensk statsvetenskap. Del två är upplagd som en pilotstudie. Pilotstudien är ett försök att testa governance utifrån operationella indikatorer, och analysera dessa från ett på förhand valt perspektiv, genusperspektivet. Av den anledningen kommer könens sociala organisering och maktrelationen mellan kvinnor och män att ställas i centrum. Jag är medveten om problematiken med att se könstrukturer från ett maktperspektiv. Kvinnor och män kan ses som två kollektiv med ojämlika maktresurser men de ingår samtidigt i andra kollektiv. Kön dimensioner är således verksamma sida vid sida med andra konfliktdimensioner såsom klass, etnicitet etcetera. Jag vill därför betona att den medvetna fokuseringen på genus medför att andra perspektiv och teorier som finns med i uppsatsen beskrivs och tolkas utifrån ett genusperspektiv, men att detta inte innebär att kön är den enda faktorn av betydelse.

1.4 Teori

Förutsättningarna för den här studien vilar på en analys av begreppet governance utifrån ett genusperspektiv. Således är det på sin plats att inleda med en introduktion av de två begreppen. Avslutningsvis följer en diskussion om hur begreppen kommer att användas i uppsatsen.

1.4.1 Governance

De senaste årtionden har governance kommit att spela en alltmer framträdande roll i statsvetenskapliga debatter. Ordets popularitet beror till stor del på dess kapacitet att täcka ett flertal institutioner och aktörer involverade i beslutsfattandet. Samtidigt uppstår det vissa problem med att fastställa vad ordet egentligen innefattar.

Det var framförallt i början av 1990-talet som forskningen på governance och demokrati tog fart. I Storbritannien belyste forskningen särskilt governance på lokal nivå. Intresset riktades särskilt mot den ökade fragmenteringen av lokalpolitiska institutioner och deras låga status.

Även fast förändringen inte gått lika långt i andra europeiska länder som i Storbritannien, kan man se tecken på governance i andra delar av Europa som Frankrike och Skandinavien. (Goldsmith, 2006:18)

Hur kan vi förstå governance? Att använda begreppet governance innebär att fokus läggs på institutionella processer och hur dessa formas. Utvecklingen mot governance har skett till följd av att gamla rutiner och tillvägagångssätt fallit sönder, vilket i sin tur skett på grund av bland annat ökad ekonomisk konkurrens, new public management, fragmentiserig av organisationer och den europeiska integrationsprocessen. (Clarke, 2006a:41)

För att bättre förstå vad som menas med governance är det också viktigt att vi förstår vad som avses med government. Peter John definierar government som: "*the formal procedures and institutions that societies have created to express their interests to resolve disputes and to implement public choices*" (John, 2001:6). Utmärkande drag för government är bland annat representation, hierarkiska former, mekanismer för centralstyrning och autonomiska lokala eliter. John menar att government sett som den centrala delen av politik inte är förenlig med betydelsen av sociala värden, politiska rörelser och intresseorganisering. (Ibid:23)

Vad kännetecknar då governance? Enligt Peter Johns definition utmärks governance av: "...*a flexible pattern of public decision-making based on loose networks of individuals* (John, 2001:9". Det offentligt beslutsfattande tas inte, i samma utsträckning som förr, inom hierarkiskt ordnade organisationer. Författaren menar att besluten tas mellan nyckelindivider som befinner sig i olika organisationer såväl som på olika territoriella nivåer. Inom nätverken är det viktigt för parterna att skapa ett ömsesidigt förtroende då förhandlingar spelar en central roll. Enligt John skiljer sig alltså governance från det traditionella sätt som byråkratier vanligtvis fungerar, som författaren hävdar, genom stängda partimönster där lokala eliter besitter stor informell makt. Governance indikerar således förekomsten av starka och nya nätverk mellan staten och icke-statliga aktörer. (John, 2001:9; Clarke 2006b:44)

En av de mest uppmärksammade formerna av governance är policy nätverk. Nätverk är i sig inget nytt fenomen, däremot har de nätverken blivit: "... *sufficiently concerted and cohesive to resist or even challenge state powers...*" (Pierre & Peters, 2000:20). Inom governance tycks nätverken reglera och koordinera politiken enligt aktörernas egna preferenser och inte med hänsyn till det "allmänna intresset". Problem uppstår då nätverk skaffar sig ett betydande inflytande och den demokratiska processen kringgås, vilket påverkar villkoren för ansvarsutkrävande och kontroll.

Även svenska forskare har på senare år uppmärksammat governance, även om detta inte skett i någon vidare utsträckning. Patrik Hall och Ylva Stubbegård ger i sin bok "*Nätverk söker förankring: Öresundsregionen i ett demokratiperspektiv*" en likande beskrivning av governance som John. Governance ses här som en form av politisk styrning via samverkande policynätverk baserade på partnerskapsprincipen vilka går på tvären över offentliga, privata och frivilliga sektorer och som sträcker sig över territoriella och administrativa nivåer. (Hall et al, 2005:19)

Sammanfattningsvis kan man säga att begreppet governance är en mer abstrakt och generell approach som forskare har till den lokala politiken. Problemet ligger i att det inte går att dra teoretiska slutsatser vilket möjliggörs med ett mer precist begrepp som exempelvis "regim".

Framförallt är mångfalden av definitioner ett problem. Trots de olika definitionerna menar flertalet forskare att "gouvernance nätverk" är självständigt organiserade, löst sammansatta, mellanorganisatoriska, och interaktiva enheter. Dessa enheter utmärks av obundenhet liksom nödvändigheten av ett ömsesidigt förtroende. (Clarke, 2006:44)

I studien kommer jag att använda mig av det engelska ordet governance och inte göra någon svensk översättning av begreppet. Det är ett medvetet val eftersom studien kommer bygga på den internationella forskningen, och jag vill inte riskera att förlora någon aspekt på grund av svårigheten att göra en direkt översättning.

1.4.2 Genusteori

John Stuart Mills betraktade relationen mellan könen och de moderna sociala institutionerna som socialt konstruerade. Det här synsättet är en fundamental del i den feministiska traditionen då relationen mellan könen och framväxten av institutioner inte ses som ett resultat av naturen, utan snarare som resultatet av mänskliga handlingar och sociala arrangemang. Människan är således inte socialt strukturellt determinerad. Hur relationen mellan könen ska se ut bestäms medvetet. Den moderna feministiska forskningen handlar bland annat om att beskriva, förklara och förstå uppkomsten och reproduktionen av dess konstruktioner. (Bergqvist, 1994: 11)

För att framhäva betydelsen av kön och relationer mellan könen som socialt konstruerade har feministiska forskare lanserat olika begrepp och teorier. Teorier som utvecklades under 1980-talet var en reaktion mot hur begreppet *könsroller* användes. Kritiken bygger på att könsrollsteorierna inte hanterade frågan om maktrelationerna och olikheterna mellan könen. Därför har teoretiker inom den så kallade "kvinnoforskningen" utvecklat ett begrepp som socialt kön och genus för att referera till kön som en social kategori. (Bergqvist 1994:15)

Ytterligare ett begrepp som ofta förekommer inom diskussioner om genus är könsordning². Begreppet syftar till den maktrelation som råder mellan könen på en strukturell nivå. I organisationer är det oftast lätt att se en uppdelning mellan vad män och kvinnor gör, men att tolka hur människor förklarar denna uppdelning är mer komplicerat. Det tycks finnas en dominerande uppfattning om "naturligheten" i könsarbetsfördelningen. En vanlig uppfattning är bland annat att kvinnor lämpar sig bättre för repetitivt och fingerfärdigt arbete och männen för tyngre kroppsarbete. Det här är ett exempel på sociala konstruktioner av vad som är kvinnligt och manligt. Konstruktionerna ses ofta som naturliga och sanna tolkningar av kön. (Holgerson et al, 2001:38) Teorier om könsordning innehåller oftast ett medvetet förhållningssätt till makt. Könsskillnader analyseras utifrån kvinnor och mäns olika villkor i samhället och inte utifrån föreställningar om skillnader i väsen. (Ibid:40)

Eftersom kvinnliga kommunpolitiker spelar en central roll i studien finns det anledning att ägna viss uppmärksamhet åt den feministiska statsteorin. Statsteorin har länge ansetts vara

² Synonymer till könsordning: genusordning, könsmaktsordning, genussystem, patriarkat, könsmaktssystem.

genusblind på så vis att den inte tagit hänsyn till den låga kvinnorepresentationen inom statliga strukturer. Inte heller har teorin tagit tillvara på hur politiska beslut påverkar kvinnor och män på olika sätt. Teorin har heller inte uppmärksammat de sociala genusstrukturer som finns inom staten. Den feministiska statsteorins utgångspunkt är att staten är en institution som verkar i männens intresse. Ett sätt att förstå genusrelationer är inom en större patriarkal kontext, det vill säga inom strukturer i vilka män exploaterar kvinnor. (Tickell & Peck, 1996:599). På vilket sätt är staten patriarkal? För det första är kvinnor dåligt representerade inom vissa områden av staten. För det andra, staten är arbetsuppdelad. Kvinnor tenderar att i större utsträckning än män arbeta med skola, vård och omsorgsfrågor. På så vis reproduceras också arbetsfördelningen inom hushållet. För det tredje, staten har en stor påverkan för hur genusrelationer yttrar sig i ett större perspektiv vilket omfattar äktenskap, abort, lönediskriminering, kvinnovåld, och så vidare. (Ibid:600)

Kritiken mot feministisk statsteori bygger på att kvinnors tillgång till makt och inflytande varierar mellan länderna. I skandinaviska länder har kvinnor större inflytande, ett stort antal kvinnor är verksamma inom lokalpolitiken. Utifrån ett genusperspektiv, blir det således intressant, att i en svensk kontext ställa sig frågan huruvida det formella inflytandet och makten skiljer sig från den verkliga. Hur påverkas kvinnors makt och inflytande inom den lokala politiken till följd av en förändring som skiftet från government till governance innebär?

Då man som student eller forskare konfronteras med genusbegreppet kan man konstatera att det även råder en rad olika uppfattningar om vad begrepp som är kopplade till genus betyder. Det samma gäller dock för de flesta andra viktiga, politiska och vetenskapliga begrepp. I den här uppsatsen kommer kön och genus att användas synonymt

1.5 Metodologisk diskussion

1.5.1 Val av metod

Jag har valt att genomföra en kvalitativ studie. Det valet föll sig naturligt då min avsikt med studien är analysera vilka egenskaper en företeelse har för att på så vis skapa förståelse för fenomenet ifråga. Ytterligare en anledning är att jag vill undersöka helheten. Vid en kvantitativ undersökning riskerar helheten att gå förlorad, då den metoden endast tar hänsyn till delarna. Fördelen med en kvantitativ undersökning är emellertid att materialet och eventuella fel kan beräknas. (Bjereld, 2002:114)

Vad jag vet finns det ingen som genomfört en studie om "governance och genus" i Sverige. Av den anledningen ansåg jag det lämpligt att inleda studien med en så kallad forskningsöversikt för att på så vis bringa ordning i diskussioner om det lokala och genus i svensk statsvetenskap. Det huvudsakliga materialet till forskningsöversikten kommer således att bestå av ett antal betydande böcker och avhandlingar. Mig veterligen finns det inga kommunala handlingar eller liknade officiella dokument som på ett tillfredställande sätt fångar governance och genus. Även om det funnits officiella dokument att tillgå, skulle en studie av endast sådana texter inte bringa klarhet i den könsmaktsordning som så att säga "sitter i väggarna". För att finna lämplig litteratur har jag främst använt mig av det som

funnits tillgängligt på statsvetenskapliga biblioteket i Lund som varit kopplat till genusfrågor. Jag har även tagit aktivt hjälp av bibliotekarierna för att på så vis få en maximal sökträff. Att söka litteratur om det lokala och genus i svensk statsvetenskap visade sig vara en utmaning i sig, inte minst med tanke på den uppsjö av sökord som man kan använda sig av. Jag fann inte någon direkt forskning som var så att säga "dagsaktuell", men vad det i sin tur beror på kan jag inte svara på. Inte heller fann jag någon specifik forskning gjord om Malmö stad (som organisation) skriven från ett genusperspektiv. För att göra en mer grundlig efterforskning om Malmö stad vände jag mig till "Malmö arkivet" som finns på Malmö stadsbibliotek. Vad gäller litteratur om governance har jag till största delen baserat insamlingen på författare som togs upp i kurslitteraturen.

Med tanke på den begränsade litteratur som finns att tillgå gällande governance och genus på lokal nivå har jag valt att göra en så kallad begreppsutvecklande studie som rymmer de tidiga stegen på väg mot en färdig beskrivning eller förklaring. De begreppsutvecklande studierna gör inte anspråk på att nå fram till utsagor om hur verkligheten se ut eller hänger ihop. Inom begreppsutvecklande studier skiljer man mellan å ena sidan begreppsutredande studier och empiriska pilotstudier. Då man genomför en begreppsutredande studie går man inte vidare och använder begreppen i en empirisk undersökning. Därför har jag valt att göra en så kallad empirisk pilotstudie vilket innebär att forskaren med teoretiska begrepp på plats utvecklar operationella indikatorer. (Esaiasson *et al*, 2002:34)

En pilotstudie är alltså en undersökning i liten skala som görs för att se om en planerad undersökning fungerar genom att de operationella indikatorerna testas. På så vis finns möjligheter att rätta till misstag innan den huvudsakliga undersökningen skall genomföras. (Lundahl: 1999:47; Bell, 2000: 16)

Pilotstudien kommer att utformas efter en teknik som bygger på kvalitativa samtalsintervjuer av respondentkaraktär (Esaiasson *et al* 2002:253-255). I en så kallad "respondentundersökning" är svarspersonens tankar själva studieobjektet. Det är således inte individerna i sig som är av intresse utan snarare de "tanke kategorier som de kan bidra till att blottlägga (*ibid*:289)". Uppfattningarna kan följaktligen inte sägas vara sanna eller falska.

Intervjuerna var standardiserade så tillvida att intervjuguiden (se bilaga) som jag gjort var uppbyggd efter ett antal teman med tillhörande underfrågor. Grundregeln är att alla frågor skall vara korta och lätta att förstå. Målet var att ta fram frågor som skulle generera i spontana beskrivningar utifrån intervjupersonens verklighet. Tematiska frågor är således vittomfattande frågor där intervjupersonen utifrån minimal påverkan av intervjuaren får tillfälle att utveckla vad denne upplever som de viktiga dimensionerna i den företeelse som står i centrum för studien.

Frågorna formulerades dock lite olika beroende på hur samtalet utvecklades, jag ställde ibland följdfrågor som inte var förberedda för att på så vis nå djupare. Med tanke på frågornas karaktär ville jag skapa en situation där intervjupersonerna själva kunde styra samtalet, vilket resulterade i att respondenterna gav olika teman varierad uppmärksamhet. För att ha bättre kontroll över intervjusituationen och koncentrera mig på vad respondenterna sade valde jag att använda bandspelare.

För att nå studiens syfte har jag, som tidigare nämnts, valt att studera kvinnliga kommunpolitikernas politikuppfattning i Malmö stad. Jag har valt uteslutande offentliga aktörer eftersom de är demokratiskt ansvariga för den politik som förs, samt har mest insyn i hur den lokala politiken fungerar. Då jag valt att göra en pilotstudie vars syfte är att testa operationella indikatorer har jag använt mig av ett mindre antal intervjuer. De urval som görs i kvalitativa studier är ofta styrda efter syftet med studien, snarare än slumpmässigt. Meningen är därför inte att uppnå statistisk representativitet. I stället vill man komma åt urval som leder till fenomenet man avser att undersöka. (Svensson & Starrin, 1996:215) Jag har inledningsvis gjort ett utskick till samtliga kvinnliga kommunalråd. Vidare har jag skickat ut förfrågningar till kvinnor inom kommunfullmäktige. Urvalet har då grundat sig på att få fram en representant från varje parti för att på något vis begränsa omfånget. Det viktigaste var att komma igång med studien och jag arbetade efter devisen ”ut i empirin”. Med tanke på den begränsade tid vi haft till vårt förfogande hade inte alla respondenter möjlighet att ställa upp, och somliga var helt enkelt inte intresserade av att delta. Slutligen fick jag fem stycken intervjuer inbokade, jag vill härmed betona att jag inte gör något anspråk på att urvalet av respondenter skulle vara representativt för samtliga av Malmös kvinnliga kommunpolitiker. I den här studien kommer jag följaktligen inte ta hänsyn till vilket parti personerna tillhör, utan de som intervjuas är intressanta i egenskap av att vara kvinnliga politiker. Att ta hänsyn till partitillhörighet hade också inneburit en annan analysram.

En viktig sak att tänka på då man genomför intervjuer av det slag jag använt mig av är huruvida man kan lova intervjupersonerna anonymitet eller inte. Vissa undersökningar blir inte trovärdiga om man inte kan ange källan, andra undersökningar måste å andra sidan bygga på anonymitet. Jag genomförde en testintervju där jag innan intervjun påbörjades informerade intervjupersonen att denne kunde välja att vara anonym eller inte. Respondenten svarade att denne inte hade några problem med att inte vara anonym då denne ”inte hade något att dölja”. Under intervjun fick jag väldigt många svar som jag upplevde som tillrättalagda och politiskt korrekta. Respondenten ville inte heller svara på vissa frågor som denne uppfattade hade alltför känslig karaktär och av rädslan för att peka ut någon eller ett visst parti. Intervjun var på det hela fruktlös. Efter att genomfört testintervjun beslutade jag mig för att informera respondenterna om att deras namn inte skulle förekomma i studien, detta för att politiker präglas av normer och värderingar om vad som är accepterat att prata om. Det blev väldigt tydligt i mitt fall då frågorna oundvikligen kastar ljus på ämnen som rör jämställdhet, informella nätverk samt makt och inflytande. Ämnen som för många kan upplevas som obekväma och provocativa. Resultatet efter att jag infört anonymiteten blev en mycket mer avslappnad intervjusituation där ingen respondent anmärkte på att frågorna var för känsliga. Några respondenter öppnade sig på ett sätt som var mycket oväntat från min sida. Jag är väl medveten om att anonymiteten är ett problem, men eftersom det återigen rör sig om en pilotstudie anser jag att anonymiteten i det här fallet var nödvändigt. Då studien var genomförd valde jag dock att åter ta kontakt med intervjupersonerna för att få deras godkännande att medverka i referenslistan, jag såg det som en nödvändighet för att på så vis höja studiens legitimitet och trovärdighet.

1.5.2 Val av empiriskt fall

Jag har valt att fokusera på Malmö stad. Malmö är ett intressant fall med tanke på utvecklingen från industristad till ”kunskapsstad” (Billing, 2000:10). Utvecklingen visar även på att Malmö kan ses som en så kallad ”entreprenörstad”, där ekonomisk tillväxt spelar en viktig roll.³ Vidare är Malmö också intressant att titta på i ljuset av att vara en del i den explorativa Öresundsregionen, där gränsregionala samarbeten till stor del bygger på nätverk (jfr Hall *et al*). För att inte hamna i en alltför långdragen diskussion om detta, väljer jag att använda ovanstående resonemang för att governance skulle kunna vara aktuellt att diskutera i Malmö. Nedan följer en kort beskrivning av Malmös politiska historia de senaste tjugo åren för att på så vis ge läsaren en kontext i vilken governance kan användas.

Lågkonjunkturen som drabbade Malmö i början på 1990-talet innebar en kollaps. Flera Malmöföretag försvann och SAAB:s fabrik på Kockumsområdet fick slå igen. Arbetslösheten var rekordhög och man talade om en ”ekonomisk härdsmalta”. På grund av 1990-talets ekonomiska kris påverkades den kommunala ekonomin i stor utsträckning, minskade intäkter och ökade kostnader skapade en smärtsam situation. (Stigendal, 2000: 28)

För att komma tillrätta med problemen inleddes i mitten av 1990-talet ett omfattande visionsarbete. Visionsarbetet påverkade också utformandet av generalplanen för arbete och sysselsättning. Arbetslöshetsfrågan skulle lösas utifrån ett långsiktigt perspektiv, och de viktigaste strategiska målen var att stötta starka utvecklingsbranscher, ge företagen i Malmö god service, stödja småföretag, och verka för skapandet av ett regionalt utvecklingscentrum. (Billing, 2000:31–32). Att omvandla vision till verklighet är givetvis inget lätt moment, en viktig del av att skapa ”Malmö kunskapsstad” var dock tillkomsten av Malmö högskola. På senare år har arbetsmarknadens utveckling visat på flera intressanta tendenser, i synnerhet vad gäller näringslivets omstruktureringsprocesser och Öresundsregionens ekonomiska betydelse för Malmös näringsliv. De branscher som efterfrågas är framförallt IT, telekommunikation, och datakonsulter. (Ibid, 2000:49)

Billing menar att det finns mycket som tyder på att Malmö befinner sig som i en ekonomisk såväl som fysisk omstruktureringsfas. Genom satsningar på det gamla Kockums området, Malmö högskola och satsningen på kunskapsföretag och utvecklingen av exklusiva bostäder i Västra hamnen, skapas nya förutsättningar. Malmös politiska utveckling och geopolitiska position i Öresundregionen. De senaste decenniernas politik utmärks av förändring och osäkerhet. Detta gäller för internationell politik, nationell och lokal politik. Osäkerheten, som drivs fram av nya förutsättningar bidrar till att skapa ny politik och ny politisk organisering. I ljuset av detta är Malmö ett intressant studieprojekt.

³ För en mer djupgående diskussion om Malmö som entreprenörs stad se Dannestams essä ”*The theories and politics of Entrepreneurial cities- a theoretical summung up and the next step forward*”.

1.5.3 Inför analysen – tillämpning av governance och genus

För att samla ihop tankeinhåll av det som hittills har presenterats i studien har jag tagit fram följande operationella indikatorer för att angripa problemområdet governance. Governance tyder på en förändring som innefattar:

- ❖ nätverk mellan staten och icke-statliga aktörer
- ❖ informellt beslutsfattande
- ❖ tillväxtorienterade prioriteringar

Eftersom governance lyfter fram frågor om makt och inflytande (jmf diskussionen om feministisk statsteori) blir dessa centrala beståndsdelar i uppsatsen. Makt och föränderlighet är begrepp som återfinnes i många olika forskningstraditioner och discipliner. Att endast beskriva att det finns kvinnor och män, att räkna antalet kvinnor och män eller att konstatera att män och kvinnor sysslar med olika saker kräver i sig inget maktperspektiv. Istället är det när beskrivningar av kvinnor och män skall *tolkas* som maktforskning får en betydande roll inom genusforskningen. (Holgerson et al, 2001:54)

Som tidigare nämnts betonar den feministiska skolan att kön skall ses som en social konstruktion. Det här synsättet innebär en betoning av olikheter i villkor snarare än ”väsen”. Könsmaktordningar må variera på ett lokalt plan, men utifrån den omfattande feministiska forskningen utgår man från att det finns skillnader i män och kvinnors handlingsutrymme. Man ska inte lägga krut på att forska *om* det finns maktrelationer, utan snarare *hur* de yttrar sig.

Således är det den rumsliga aspekten som är intressant att titta på i studien. Det är alltså fråga om ”rum” i betydelsen handlingsrum/handlingsutrymme, vilket betyder att kvinnor utifrån sitt kön är uteslutna från att verka i vissa rum. Uteslutningen är materiell men handlar också om hur etablerade diskurser utesluter och innesluter vissa frågor och aktörer. (Rönblom:2002:7)

2. Det lokala och genus i svensk statsvetenskaplig forskning

1909 blev alla kvinnor som passerat inkomststrecket valbara till alla kommunala uppdrag förutom ledamotskap i landstingen. 1918, beslutade svenska riksdagen om allmän och lika kommunal rösträtt för kvinnor och män. Kvinnornas rösträtt ledde dock inte till att fler kvinnor blev politiskt engagerade. Andelen kvinnor i den kommunala politiken förblev låg, men ökade långsamt fram till 1970-talet. (Hedlund:1996:27)

2.1 Den tidiga forskningen

Den inledande forskningen som gjordes av kvinnors förhållande till politiken bestod av ett fåtal studier. Forskningen undersökte hur kvinnor använde sin rösträtt i förhållande till män och resultaten visade att kvinnor var politiskt ointresserade. Föreställningen om den opolitiska kvinnan levde vidare in på 1950- och 1960-talet. Kön såg enbart som en bakgrundvariabel så som ålder, yrke och utbildning. Det man kan läsa om kvinnor i de större läroverken är att kvinnors beteende snarast sågs som avvikande. Flertalet av studier på kvinnors politiska beteende grundar sig dock på fördomar. Författare (Hedlund (1996) refererar här till Bourque och Grossholz (1974); Goot och Reid (1975)) som studerat den statsvetenskapliga forskningen från den här tiden fann att kvinnor ansågs vara passiva, politiskt osjälvständiga, konservativa, moraliska, och intresserade av politiskt irrelevanta frågor. Det låg alltså inte i tiden att problematisera kvinnors avsaknad av politisk makt och inte heller att ifrågasätta de klassiska kvinnoidealen. Det fanns alltså huvudsakligen ingen forskning om kvinnors politiska deltagande. Om kvinnor misslyckades som politiska aktörer berodde det på att de avvek från den manliga normen vad gällde rätta kunskaperna om politikens innehåll, synen på röstning som medborgerlig plikt, utbildning eller tidningsläsning. (Ibid, 1996:16)

På 1970-talet började kvinnliga forskare att ifrågasätta exkluderandet av kvinnor inom den traditionell statsvetenskap. Ny data om kvinnors politiska agerande presenterades där skillnaden mellan kvinnor och män inte förklarades på ett sexistiskt sätt. I forskningen blev det viktigare att fokusera på konstruktionen av kön snarare än kvinnlighet. På 1980-talet dök således genus upp på dagordningen. Syftet var att skilja mellan det biologiska och sociala könet och ifrågasätta naturligheten i kvinnligt och manligt. Att använda genus föll sig naturligt för många forskare som ville betona att det handlade om ett analytiskt begrepp. Idag talar forskare om att omdefiniera vad som avses med politik, makt och politiskt deltagande vilket innebär att kvinnors kollektiva handlande och könsmaktsstrukturer synliggörs och diskuteras. Vidare är inte forskningen lika fokuserad på jämförelser mellan kvinnor och män. Istället ligger fokus på vad som faktiskt existerar i kvinnornas värld, nämligen såväl

handlingsmöjligheter som hinder både utanför och inom det politiska systemet. (Holgerson *et al*: 46-52)

2.2 Statsvetenskapliga alster om det lokala och genus

För att göra resultatredovisningen mer överskådlig har jag valt att göra en kronologisk framställning.

Gun Hedlund hävdar att hennes avhandling *"Det handlar om prioriteringar, kvinnors villkor och intressen i lokal politik"* från 1996 var den första avhandlingen gjord i Sverige om kvinnors villkor och intressen som förtroendevalda. Författaren har studerat Örebro kommun i egenskap av att vara en av de mest "kvinnovänliga" kommunerna med en hög kvinnorepresentation sedan 1960-talet. Författaren använder sig av feministisk teori, och grundhypotesen är att det råder vissa genomgående uppfattningar och villkor mellan kvinnliga och manliga politiker och att kvinnors synsätt och handlande inom politiken har andra förutsättningar än män. Vidare har författaren använt sig av en teoretisk analysram där de kvinnliga politikernas verklighetsuppfattning och handlande präglas av en kvinnokultur där de verkar inom en mansdominerad politisk kultur. Resultaten visade att de kvinnliga politikerna hade en större länk till omsorgsområdet. Vidare ansåg de män som blivit intervjuade att omsorgsfrågor i praktiken var det samma som "kvinnofrågor". Kvinnorna tenderade också att vilja ha en mindre konfliktfylld arbetsmiljö med rum för dialog. Vidare ansåg sig kvinnorna ha större press på sig att komma välförberedda, för att på så vis minska risken att bli utsatt för manliga härskartekniker. I Örebro kommun hade kvinnorna auktoritet, i omsorgsfrågorna. Hedlund lämnar frågan öppen om kvinnors politiska inflytande i ljuset av 1990-talets förändringar på kommunnivå så som marknads- orienteringar och målstyrning stärkt eller missgynnade kvinnorna.

En annan rapport värd att nämna i uppsatsen är *"Delad kommunal makt"*.⁴ Rapporten syftar till att diskutera förhållandet mellan formell representation och reell makt, det vill säga om den kommunala makten är jämt fördelad mellan kvinnor och män. I inledningen ställer sig redaktören för rapporten frågan om det viktigt med jämn könsfördelning? Är det av rättviseskäl eller har kvinnor och män olika erfarenheter och olika typer av kunskap som båda behövs i den kommunala beslutsprocessen? Eller är det snarare så att kvinnor och män vill använda makten på olika sätt och till olika saker? Rapporten består i tre nedslag i 1990-talets kommunpolitik. (Lorentzi *et al*, 1998:11)

Ulrika Lorentzi undersöker en kommunalnämnds arbete i *Sammanträdets självklarheter*. Lorentzi har studerat ett antal sammanträden, i detta väckes frågor om vilka maktmedel som finns i en nämnd och vad som påverkar politikernas beslut. Styrkan ligger i författarens försök att fånga det som är självklart i nämnden, det vill säga upptäcka bakomliggande strukturer som ej är synliga och på så vis blir svåra att ifrågasätta. Studiens resultat visar att politiken är en skapad kultur och att politikerna som sitter i nämnderna är personer som för med sig specifika intressen och erfarenheter in i nämnden. Utifrån de sammanträden som studerats

⁴ Rapport från programberedningen *Kommunerna och jämställdheten* om jämställdhet och demokrati.

tycks det som att kvinnors erfarenheter värderas lägre. I nämnden var det en självklarhet att några få ledamöter talade, medan en stor del av ledamöterna inte gjorde några uttalanden. Den dominerande gruppen, det vill säga ordförande och de aktiva ledamöterna, utgjordes män. Men då en ny styrelseform introduceras och nämnden delas in i mindre grupper skakas den självklara ordningen om. Ledamöter som tidigare inte sagt något yttrar sig. (Lorentzi, 1998: 33-53)

Rapporten rymmer också en underökning kallad *Variationer i kvinnors politiska deltagande-Katrineholm, Gnosjö och Örebro* skriven av Gun Hedlund. Studien ger en övergripande bild av hur kommunpolitiker ser på politiskt ledarskap och vilka värderingar som uttrycks i den lokala politiken. Studien tar sin utgångspunkt i Katrineholm där det skett en maktförskjutning från män till kvinnor. De kvinnliga kommunalråden som vid tidpunkten för när studien skevs uppgick till tre fjärdedelar har dock fortfarande en tradition av ett starkt politikerstyre. De kvinnliga kommunpolitikerna besitter visserligen stor auktoritet, men samtidigt föreligger en konflikt mellan de kvinnliga och manliga politiker när det gäller frågor knutna till näringslivet. Gnosjö som av tradition varit en mansdominerad kommun ställs mot Örebro kommun som å andra sida präglats av en hög representation kvinnor. I Gnosjö ifrågasätts alltmer normen att en politiker är en manlig småföretagare, medan kvinnliga politiker i Örebro uttrycker missnöje med att politiken inte förändrats i en riktning som tar bättre hänsyn till kvinnors villkor (Hedlund, 1998b, 56-74).

År 2001 gavs Vicky Johanssons avhandling *"Där könsmakten ändras"* ut. Johansson har valt att göra en jämförande fallstudie, där hon studerar en svag respektive en stark könmaktsordning. I centrum står Hässleholms kommun(stark) och Mölndals kommun(svag). Författaren kommer till slutsatsen att förändringar i köns maktrelationer lättare sker i svagare köns maktsordningar. I de svagare köns maktsordningarna diskuteras jämställdhet i större utsträckning och beteende kopplat till kön problematiseras. (Johansson, 2001:264-5)

Malin Rönnbloms avhandling *"Ett eget rum? Kvinnors organisering möter etablerad politik"* från 2002 är en studie som med utgångspunkt i feministisk teori om maktrelationer mellan män och kvinnor. Rönnblom har studerat kvinnors politiska organisering i tre kommuner i norra Sverige. Utgångspunkten är att kvinnors organisering är en kamp för handlingsutrymme. I de intervjuer Rönnblom genomfört med lokala politiker visade sig att deras intresse för kvinnors organisering inte var särskilt högt. Ett av argumenten var att för mycket organisering tros leda till ökade konflikter mellan kvinnor och män. "Aktivisterna" såg å andra sidan på de etablerade politikerna med viss tveksamhet. De ansåg att kvinnor inte var inkluderade i de slutna rum där de "riktiga" besluten fattades, men såg samtidigt den etablerade politiken som det enda sättet att få något inflytande i samhället. I en jämförelse mellan kommunerna visade resultaten att motståndet till kvinnogrupper beror på skillnader i hur politiker respektive aktivister ser på jämställdhet.

Sammanfattningsvis kan man säga att forskningsöversikten kastar ljus på det faktum att den lokala politiken i Sverige inte är jämställd. Det finns fortfarande väsentliga skillnader i kvinnor och mäns möjligheter till makt och inflytande. Problemet som jag ser det är att forskningen inte belyser de samhällsförändringar som governance syftar till. Det krävs således fler empiriska studier som tar sig an den lokala politikens *förändrade former*. Med detta vill jag ha sagt att det finns en uppenbar lucka att fylla inom svensk statsvetenskap. Att använda sig av ett genusperspektiv är mycket gynnsamt eftersom det kastar ljus på frågor som rör

demokrati och inkludering. Även fast inte utvecklingen mot governance gått lika lång som i Storbritannien, anser jag att det finns mycket att vinna på att föra upp begreppet utifrån ett genusperspektiv på agendan. Hur vill vi att den lokala politiken skall vara utformad? De beslut som fattas där påverkar resten av samhällets uppbyggnad. Ju förr man tar sig an frågan desto bättre. Jag säger inte att governance automatiskt kommer att leda till samma utveckling som i Manchester, men Tickell och Pecks artikel borde vara incitament nog forska vidare på frågan.

Av den anledningen har jag gjort ett första försök att närma mig problemområdet. I nästa kapitel följer en pilotstudie, gjord på intervjuer med sex kvinnliga politiker i Malmö stad. Syftet är att genom intervjuerna belysa nyanser, konkreta erfarenheter och upplevelser som kastar ljus på generella mönster liksom olikheter och likheter mellan politikerna. Frågorna (se intervjuguiden) har tagits fram från det övergripande problemområdet, ”governance och genus”. De teman jag använt mig bygger på de operationella indikatorerna. Svaren har jag valt att sammanställa under passande rubriker.

3 Med egna ord- om governance och genus

3.1 Kvinnors roll i politiken, Malmö stad.

Då jag inledde intervjuerna vara ambitionen att skapa mig en bild av hur de kvinnliga politikerna resonerade kring frågor som rörde könsstrukturer inom den lokala politiken i Malmö.

Den inledande frågan jag ställde frågan var huruvida kvinnliga politiker för fram några särskilda åsikter i det kommunalpolitiska arbetet. Respondenterna hänvisade då till den traditionella uppdelningen mellan så kallade ”mjuka” respektive ”hårda” frågor. Respondenternas pekade på att de kvinnliga politikerna mest var engagerade inom de mjuka frågorna så som skola, vård, omsorg. Männerna ansågs i större utsträckning vara verksamma inom det hårda området och aktiva inom exempelvis ekonomi, teknik och stadsbyggnad. Ett flertal respondenter påpekade också att männen oftare var verksamma inom de mjuka områdena än tvärtom. Framförallt var det tydligt vad gällde högre positioner. En respondent satte fingret på en uppdelningens komplexitet:

Jag vet inte varför det finns en uppdelning. Det kanske beror på att de mjuka områdena är lättare att ta sig in på, eller att det är frågor som kvinnor själva drivs av, eller för att det är svårt för kvinnor att vara aktiva på de hårda områdena.

Uppdelningen i sig ansågs vara cementerad, något som sker omedvetet och per automatik. En intervjuperson gick mot den feministiska traditionens utgångspunkt om att kön är social konstruerat, och menade att det råder en skillnad mellan könen och att omsorgsfrågor på ett naturligt sätt ligger kvinnor närmre än män. Alla respondenter var dock eniga om att uppdelningen var ett problem. En respondent menade att om det inte finns en könsfördelning som avspeglar hela befolkningen kommer politiken inte heller att kunna driva frågor ur alla aspekter. Enligt det här synsättet för kvinnor med sig speciella erfarenheter och kunskaper som inte, i önskad utsträckning, tas tillvara på i de hårda frågorna. En intervjuperson som var av den åsikten sade:

Självklart präglar det mitt parti att jag är kvinna och mamma. Jag brinner för andra frågor än en man i femtio-sextio års åldern.

Då man är överens om att det finns en uppdelning blir nästa fråga om de mjuka sektorerna får samma utrymme som de hårda i det politiska beslutsfattandet. Där går åsikterna bland respondenterna isär. En respondent menar att de två områdena tillmäts lika mycket uppmärksamhet i den politiska debatten och att det skulle vara ”politiskt inkorrekt” att inte ta tillvara på så kallade ”kvinnoperspektiv”. Vidare menar en annan intervjuperson att somliga

sociala frågor är lagstadgade, men när det gäller de hårda frågorna är det upp till kommunen att avgöra vilken nivå man vill lägga sig på. Respondenten pekar på att Malmö har satsat på hårda frågor även i tider av ekonomisk tillbakagång och att detta gått ut de lagstadgade.

Man kan spekulera i om kvinnor ej tillmätts samma respekt och att kvinnor inte har samma möjlighet att driva sina frågor. Kvinnor är inte lika starka i att få in pengar till sina frågor. Hur kommer det sig att män får pengar till väg- och tunnelbyggen, även i perioder då det går dåligt?

En annan respondent menar att det inte finns utrymme för alla sorters frågor, men poängterar att dessa nödvändigtvis inte behöver rymmas inom den mjuka sfären. Respondenten menar att det finns en väldigt djupt rotad tradition om sakers tillstånd och om hur en kommun eller ett landsting är organiserat. Vem som gör vad har fixerats. Den generella uppfattningen bland de intervjuade var att kvinnor, i större utsträckning än män, får slå ”slå sig fram” för att ta del av samtliga områden inom politiken. Ett flertal respondenter pekade på att förändringar inte görs över en natt, och att ett generationsbyte är att välkomna. Ytterligare en åsikt var att projekt som Malmö stadium, City tunneln, Hyllie arena, Turing torso och Öresundsbron är sådant som får stor massmedial uppmärksamhet och att allmänheten får en felaktig bild att det är vad som prioriteras politiskt.

Sammanfattningsvis kan konstatera att det finns tydliga könsstrukturer inom den lokala politiken i Malmö stad. Arbetsuppdelningen i mjuka och hårda frågor kan ses som ett led i vad den feministiska statsteorin benämner som den patriarkala staten. Handlingsutrymmet för kvinnor är således begränsat eftersom de inte är representerade inom alla områden på den lokalpolitiska nivån. Genom att intervjupersonerna själva använde sig av begreppen ”hårda” och ”mjuka” frågor sker också en värdering vad gäller frågornas status. De ”mjuka frågorna” tycks inte tillmätas lika stor status, vilket återspeglas i en större kontext, vare sig på det är på arbetsplatsen eller i hemmet. Genom den könsuppdelade lokalpolitiken reproduceras också bilden av vad som är manligt respektive kvinnligt. Strukturer cementeras och blir självklara. Man kommer till slutsatsen att vi befinner oss långt borta från den kvalitativa jämställdheten som ju bygger på att kvinnor och mäns kunskaper och erfarenheter tas tillvara på i samma utsträckning.

3.2 Inflytande är makt

Hur ser då respondenterna på sin egen möjlighet till inflytande? Alla respondenterna tycker sig ha mycket bra möjlighet att påverka. De påpekar dock att de har med deras positioner att göra, snarare än med kön. Däremot påpekar en respondent att denne upplever sig ha mycket stort inflytande till följd av sitt manliga förhållningssätt:

Jag vet inte om det är något jag har haft med mig, eller om det är något jag har lagt mig till med, men jag har ett väldigt manligt sätt att uttrycka mig på, vilket gör att jag kanske äger större auktoritet. Skall man ha något att säga till om måste man uttrycka sig på ett sätt som jag uppfattar som mera manligt.

Det är ett intressant uttalande eftersom det tydligt visar på den manliga normen av hur en politiker skall vara och bete sig fortfarande lever vidare. Att vara ”manlig” i sitt förhållningssätt innebär enligt respondenten att inte vara rädd för att profilera sig, gå sin egen

väg, kunna bli förbannad och visa sin plats i hierarkin. Respondenten menade att bruket av olika titlar är en vanligt förekommande manlig härskarteknik, men att denne inte hade något övers för sådant. Intervjupersonen menade att hon inte tillmätte titlar samma respekt som ”härskarna” och att titeln som sådan, förlorade sin betydelse.

Genom att föra diskussionen på en mer konkret men inte så personlig nivå ställde jag frågan huruvida kvinnor och män kommer till tals i samma utsträckning i exempelvis kommunfullmäktige. Även här går åsikterna bland respondenterna isär. Somliga hänvisade till den jämna könsfördelningen i kommunfullmäktige, och att kvinnor på så vis har samma möjlighet att komma till tals. En respondent som såg bortom den formella möjligheten var av annan åsikt:

Nej, det är fler män som yttrar sig sedan är det ett mindre antal kvinnor som tar väldigt mycket plats. Men kvinnor överlag slår sig nog inte fram lika mycket.

Ett flertal respondenter spekulerade vidare i att det beror på uppfostran, och att man som kvinna är invand i ett osynligt system. En intervjuperson menade att flickor, redan från det dem är små, uppfostras att föregå med gott exempel och förväntas vara lugna och duktiga medan pojkar å andra sidan uppmuntras att ta för sig.

En politiker hade som medveten strategi att aktivt ta för sig och bryta gamla jargonger, genom att tala i samma utsträckning som männen. Då denne hade ett uppdrag i en nämnd drev politikern linjen att aktivt tysta de män som kringgick den tid som varje talare hade till sitt förfogande. Reaktionerna var till en början frustration och ilska, medan andra visade sin uppskattning. På det sättet fanns en möjlighet att förändra gamla invanda mönster och fler fick ta plats i den politiska debatten, inte bara som åhörare. Politikern menade att beslutsförslagen blev bättre eftersom det inte längre var så prestigefullt.

En respondent påpekade att politik är ett lagarbete, och att det viktigaste är att något blir gjort. Intervjupersonen påpekade dock att det ofta är män som tar åt sig äran för de beslut som man gemensamt arbetat fram och menade att det råder en viss ”grabbighet”, men att lösningen inte är att kvinnor skall ta över männens roll, utan man måste ta fram andra arbetsformer.

På frågan var politikerna upplevde att besluten fattades fick jag en rad olika svar.

Det beror på vilka beslut man talar om . Det finns beslut som man kan påverka bra genom att vara ordförande i en nämnd eller som kommunalråd. När det gäller större strategiska beslut är det kommunstyrelsen och kommunfullmäktige som fattar det besluten, då gäller det att vara med tidigt i beslutsprocessen. Den som har störst beslutskraft är kommunstyrelsens ordförande och stadsdirektören. Och sedan handlar det om vem som bildar majoritet.

En respondent menade att det säkert fanns skillnader i kvinnlig och manligt beteende kopplat till hur öppen man är med beslutsfattandet, men kunde inte ge något konkret då politikern ansåg sig behöva vara med i ”vissa rum” som denne inte hade tillgång till. Andra menade att beslutsfattande var öppet och demokratiskt, och att alla som är involverade får vara med och påverka. Intervjupersonerna poängterade samtidigt att beslutsfattandet i sig är en komplex fråga, eftersom det är nödvändigt att fatta snabba beslut, och att ta hänsyn till alla åsikter i sådana situationer är omöjligt. En politiker pekade på problematiken kring slutna rum och såg det som ett problem om människor som påverkas av ett beslut inte är delaktiga.

Sammanfattningsvis kan man dra slutsatsen att kvinnor må ha den formella rätten till inflytande, men att verkligheten ofta ser annorlunda ut. Det tycks som att beslut som fattas på den lokala politiska nivån tas efter gamla värderingar, på så vis kan "ojämlikheten" leva vidare utan att ifrågasättas. Det är oundvikligt att ett system som präglats av en viss typ av kultur under många år lever kvar. För att kvinnor ska få ett ökat inflytande är det viktigt att ojämlikheterna medvetandegörs.

3.3 Nätverk och governance

På frågan om synen på icke-statliga aktörers inblandning genom nätverk fick jag ett flertal olika svar. Till att börja med sade sig samtliga respondenter ha ett personligt nätverk. Det ses som en nödvändighet att omges sig med personer som man kan förankra sina beslutsförslag hos. Partikamrater ses här som en formell och viktigt sorts nätverk.

En annan respondent talade om andra sorters personliga och informella nätverk. Den här personen tyckte att av möjligheten att ingå i informella nätverk skilde sig åt mellan könen och belyste genom ett exempel:

Kanske är man någonstans på en konferens och männen sitter uppe halva natten och dricker öl och bastar ihop. Kvinnor umgås inte på det sättet. Jag tror män har lättare att umgås i nätverk. På så vis skapar man kontakter.

Män ansågs i större utsträckning umgås i nätverk och i så kallade "loger" baserade på ytliga bekantskaper. För kvinnor som inte har den sortens nätverk att tillgå blir det följaktligen svårare att få tillstånd en snabb kraftsamling inför ett beslut. På frågan om dessa informella nätverk har något inflytande över politiken svarade respondenten:

De informella nätverken har ett stort inflytande. Är männen med i en whiskey klubb och en person vill ha hjälp med ett beslut exempelvis American Cup, då börjar diskussionen lite löst, och sedan skaffar man sig en bred uppslutning. Man har ju redan träffats innan, och kommit löst överens.

En annan respondent menar att informella nätverk som belystes ovan inte är någon ny företeelse, men att de blivit synligare:

Inom vissa grupper är de (informella nätverk) kanske till och med starkare än tidigare, men jag vet inte. Jag tror att det alltid funnits, men att det varit mer dolt, att man kanske badat bastu på Ribban i ett litet gäng. Nu är det kanske fler som ser vägar in till politikerna genom att lobba i en viss riktning.

Somliga respondenter uppmärksammar att det finns en problematik gällande de informella nätverken.

I sådana nätverk kan ju inte vem som helst komma med. Det bygger ändå på en bas där någon blir utesluten utifrån exempelvis ålder, etnicitet, politisk inriktning, kön eller arbete. Det finns alltid en viss sorts urvalsprocess

En alternativ lösning som föreslogs var att kvinnor också borde börja samla sig i liknade nätverk för att på så vis få mer inflytande. Även fast det finns mycket kvinnor inom verksamma inom Malmö stad, är dem inte lika närvarande högst upp i hierarkin. På grund av detta blir det således svårare för kvinnor att få igenom sina förslag. Männerna kan genom att medverka i informella nätverk snabbare, och mer effektivt förankra sina beslut.

När det gäller näringslivets inflytande, är svaren mycket olika beroende på vilken politisk grundsyn man har. Men samtliga respondenter menar att näringslivet är något man måste förhålla sig till. Är man inte attraktiv flyttar företag till någon annan kommun eller utomlands. Därför är det viktigt att göra Malmö stad attraktiv. Somliga intervjupersoner nämnde Öresundsregionens betydelse för Malmö.

Just nu är tillväxten i Öresundsregionen bra, och de satsningar som bland annat gjorts inom högskolan har varit jättebra för företagsetableringen och den smältdeg som ligger på de tekniska utbildningarna. Också läkemedelsindustrin gynnas och många företag väljer att förlägga sina huvudkontor i Malmö. Både vi (Malmö stad) och företagen vinner på att ge varandra attraktionskraft.

En respondent menade att om fler aktörer tillåts ta del av beslutsfattandet, har politikerna ett ansvar. Den intervjuade påpekade att det är viktigt att utröna om aktörerna handlar utifrån vad som är bäst för Malmö eller om det är för egen vinnings skull. Andra respondenter menar att näringslivet inte har någon plats inom politiken. Att det är mycket snack men liten verkstad. Man "ser inget konkret", vissa respondenter hävdar att näringslivet har svårt att agera utanför den kommunala gränsen.

Vid en första anblick tycks det som att förhållandena i Malmö vara skrämmande lika de i Manchester. Inte minst med tanke på de informella nätverk med inflytelserika personer som påstås ha ett stort inflytande. Det finns helt klart en genusaspekt att ta tillvara på eftersom att kvinnors makt och inflytande är starkt begränsade, då de inte inkluderas i dessa sammanhang. Flera av respondenterna påpekade vikten av att "förankra" sina idéer, vilket blir betydligt svårare om man inte har "rätt" kontaktnät. Att kunna förankra sina idéer innebär i förlängningen att man får inflytande på den politiska dagordningen. Att träffas i sociala sammanhang utanför den traditionella politiken kan också leda till att man skapar sig en bild av en person, och blir mer benägen att stödja idéer som man kanske annars inte skulle ha varit positivt inställd till.

Men governance i sig behöver inte vara något genomgående negativt. Jag tyckte det var intressant att en del respondenter också belyste möjligheterna med governance i termer av nätverk mellan staten och icke-statliga aktörer. Vissa politiker tyckte att det var bra att även grupper som normalt sett inte kommer till tals i samhället får vara med och påverka då alternativen till det traditionella beslutsfattandet ökat. Syftet bakom nätverkens bildande sågs som väsentlig, men det ligger också en svårighet i att väga olika sorters nätverk mot varandra. Jag tror dock att de nätverk som kommer få mest gehör i slutändan är de som innehar ekonomiska resurser. Det är ju skillnad om pampar inom politiken och näringslivet kommer på att de vill ha en seglartävling till Malmö än om ett litet föräldrakooperativ vill få gensvar för sina idéer.

4 Avslutande slutsatser

Utifrån de operationella indikatorer jag tagit fram och intervjuvaren kom jag till slutsatsen att man kan tala om governance i Malmö. I och med Öresundsregionens ökade betydelse samt Malmös transformation från industri till kunskapssamhälle lockar Malmö till sig nya aktörer. En sådan förändring som skett de senaste decennierna leder oundvikligen till att den lokalpolitiska arenan förändras. I förlängningen betyder det också en ny politisk organisering och nya vägar till beslutfattande. Även om nätverken i sig inte är någon ny företeelse är det tydligt att en framväxt av vad ett mer flexibelt beslutfattande baserat på nyckelpersoner verksamma inom det privata, offentliga och frivilliga är att vänta.

Då jag genomfört intervjuerna fick jag dock intrycket att lokalpolitiken i Malmö präglas av tillsynes gamla värderingar om hur den lokala politiken skall vara utformad. Sett ur ett genusperspektiv blir detta tydligt med tanke på att kvinnor och män oavsett en kvantitativt jämn könsfördelning, finns representerade på olika nivåer. Den lokala politiken är de facto arbetsuppdelad i ”mjuka” och ”hårda” frågor, där de ”mjuka” frågorna sägs åtnjuta lägre status. Inte heller återfinns kvinnor i samma utsträckning som män på de ledande positionerna. En allvarlig konsekvens av detta är att kvinnor och män, genom att de inte finns representeras inom alla områden av lokalpolitiken, inte har samma möjligheter att forma villkoren för beslutfattandet. Det tycks som att politikerna är medvetna om problemet, men att förhållandena är segmenterade. För att skapa en förändring är det viktigt att frågan om könsmaktsordningar medveliggörs i större utsträckning. Förmodligen pågår en omedveten passivitet till följd av ”naturligheten” av det tillstånd som råder. Den lokala politiken var till en början en institution som var skapad av män för män, förändringar sker inte över en natt, men första steget är att ifrågasätta och problematisera. Det är viktigt att understryka att den lokala politikens organisering och utformning påverkar människors vardag och formar samhället som helhet.

Att forska om governance och genus är en synnerligen komplicerad uppgift. Eftersom skiftet från government till governance innebär att rådande förhållanden omkullkastats måste forskare och politiker börja omdefiniera vad som avses med politik och makt. Det tycks råda en stor okunskap om vad governance innebär. Då jag presenterade titeln på min studie var det ingen av intervjupersonerna som kände till begreppet. När det gäller studier om governance kopplat till genus anser jag att den huvudsakliga frågan forskare bör utgå från är: ”var fattas besluten?” Man måste rikta större fokus på vägen fram till ett beslut, alla beslut fattas ju per definition i möteslokaler, men vem har förankrat beslutsförslaget? Om nätverk får ett större inflytande i beslutfattande är det på sin plats att undersöka vilka sorters nätverk som har störst inflytande och i vilken utsträckning kvinnor och män är representerade. De informella nätverk i form av ”herrklubbar”, är nedslående i termer av inkludering då kvinnor på grund av sitt kön

utesluts från rum där viktiga beslut förankras. Vems intressen är det som förs fram? Under intervjuerna väcktes många frågor om demokratiska aspekten av nätverkens inflytande i beslutsfattandet, men ingen tycktes ha något svar på hur man skulle hantera detta.

Att använda genusperspektivet var i sig en utmaning. Jag fick uppfattningen att politikerna var vana vid att diskutera jämställdhet på en väldigt allmän och förutsägbar nivå. Politikerna talade gärna om den formella jämlikheten som något positivt, men utvecklade gärna inte detta till att omfatta den reella. Att ställa frågor om hur de själva upplevde situationer kopplat till makt och inflytande var en helt annan sak. Istället för att prata om sina egna upplevelser, styrde man in frågan på partinivå och hur man inom partiet jobbade för jämställdhet. Det tycktes således finnas en ovilja att tala i termer av könsojämlikhet, istället betonades skillnader mellan individer snarare än kön. Men sammanställning av intervjuernas visade att samtliga respondenterna hade, även om det inte alltid sades rakt ut, erfarenhet av en mansdominerad politisk kultur. En kultur som utmärks av att kvinnor inte kommer till tals i samma utsträckning, och områden där kvinnor är mest verksamma inom (skol, vård och omsorg) inte alla gånger upplevs ha samma status. ”En obekvämlig sanning”, de orden tycker jag är väldigt talande för min studie om gouvenance och genus. Politikerna syntes inte i någon större utsträckning vilja tala om ojämlikhet fast det de facto är så. Det är en stor skillnad mellan hur det ”borde” vara och hur det faktiskt är.

Den här studien är på många sätt begränsad. Att ta sig an ett utforskat område, innebär ju uppenbara problem att finna relevant forskning att stå på, varför jag efterfrågar mer forskning om governance. Jag tycker dock att de operationella indikatorerna varit värdefulla, även om de såklart måste utvecklas, och renodlas. I kommande studie rekommenderas ett större antal intervjuer. Det hade också varit intressant att intervjua män. Vidare hade det varit bra att ta hänsyn till respondenternas partitillhörighet då det på ett oundvikligt sätt genomsyrade respondenternas svar. Ett annat tips för vidare forskning hade varit fokusera på nätverken i sig för att få ett ”utifrån perspektiv”.

Att se governance med genusglasögon, innebär att fler pusselbitar läggs på plats och att begreppet governance kan tillskrivas en större legitimitet. Genom att använda en feministisk ansats möjlighet att studera könsordningens natur, men också hur den fungerar ihop med andra ordningar. I och med att ifrågasätta självklara antaganden, finns möjligheten att sprida ljus över hittills utforskade delar inom studiet av politik.

5 Referenser

Skriftligt material:

Arneli, Barbara, 1999. *Politics and feminism*. Storbritannien: TJ International, Padstow, Cornwall.

Bell, Judith, 2000. *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Bergquist, Christina, 1994. *Mäns makt och kvinnors intressen*. Stockholm:Gotab

Billing, Peter, 2000. *Skilda världar? Malmös 1990-tal i ett kort historiskt perspektiv*. Malmö stad 2000: Duro Grafiska AB.

Bjereld, Ulf, 2002. *Varför vetenskap?* Lund: Studentlitteratur.

Clarke, Susan, 2006. *Globalization and the study of local politics: Is the study of local politics meaningful in a global age?* s. 33-68 i Baldersheim, Harald-Wollman, Hellmut (eds) *The comparative study of local government. Overview and synthesis*, Barbara Budrich Publishers.

Clarke, Susan- Staheli, Lynn- Brunell, Laura, 1995. *Women redefining local politics* s, 205-222 i Judge, David- Stoker, Gerry-Wollman Harold. *Theories of urban politics*. Sage publications LTD.

Esaiasson, Peter (red) 2002. *Metodpraktikan- Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts juridik.

Goldsmith, Michael. *From community to power and back again?* s. 11-33 i Baldersheim, Harald-Wollman, Hellmut (eds) *The comparative study of local government. Overview and synthesis*, Barbara Budrich Publishers.

Hall, Patrik- Stubbegard Ylva, 2005. *Nätverk söker förankring öresundsregionen i ett demokratiperspektiv*. Lund; Studentlitteratur.

Hedlund, Gun, 1996. *"Det handlar om prioriteringar" Kvinnors villkor och intressen i lokal politik*. Kumla: Komanditbolaget tryckeri.

Holgerson, Charlotte- Höök, Pia- Linghag Sophie- Wahl, Anna, 2000. *Det ordnar sig. Teorier om organisation och kön* . Lund; Studentlitteratur.

Johansson Vicki, 2001. *Där könsmakten ändras*. Finland: WS Bookwell.

Lorentzi Ulrika (red)- Hedlund, Gun- Rönnblom, Malin,1998- *Delad kommunal makt*. Svenska kommunförbundet och Kommentus förlag. Novum Gafiska.

Lundahl, Ulf, 1999. *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Lund: Studentlitteratur.

Pierre, John- Peters Guy, 2000. *Governance, Politics and the State*. Macmillian Press Ltd.

Rönnblom Malin, 2002. *Ett eget rum? Kvinnors organisering möter etablerad politik*. Larsson & Co:s Tryckeri AB, Umeå 2002.

SCB, 1996. *På tal om kvinnor och män*. www.scb.se

Stiegendal, Mikael, 2000. *Varför finns Malmö? Krisen i ett historiskt perspektiv*. Malmö stad i samband med Malmö 2000. C A Anderssons tryckeri.

Tickell, Adam- Jamie Peck, 1996. *The return of Manchester Men: Men's Words and Men's deed in the remaking of the local state*. Transactions of the institute of British Geographers, New series, vol 21 nr 4.

Wide, Jessika. *Kvinnors politiska representation i ett jämförande perspektiv- nationell och lokal nivå*. Print & Media, Umeå universitet, 2006.

Intervjuguide

Inledande frågor:

Vill du kort berätta lite om din befattning/ar?

Hur länge har du varit politiskt aktiv

Hur föddes ditt politiska intresse?

Kvinnors roll i politiken:

Anser du att kvinnor framför några särskilda synpunkter i det kommunalpolitiska arbetet?

Finns det utrymme för dess synpunkter i beslutsfattandet?

Hur ser det ut i Malmö kommun, arbetar kvinnor och män med olika politikområden?

Makt och inflytande:

Hur ser du på dina möjligheter att påverka?

Anser du att kvinnor och män får komma till tals samma utsträckning?

Var fattas besluten?

Känner du dig delaktig?

Anser du att det råder någon särskild politisk kultur inom kommunen?

Governance:

Hur ser du på icke-statliga aktörers roll i politiken?

Upplever du att politikens organisering har förändrats? Exempelvis genom nätverk mellan företag och det offentliga?

Har dessa nätverk något inflytande?

Intervjuade

Norrman Anna (kommunfullmäktige) 070430

Philipsson Anneli (kommunalråd) 070430

Hultberg Tove (kommunfullmäktige) 070502

Sonesson Anja (kommunalråd) 070504

Ljungberg Lynn (kommunalråd) 070516